

## POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania M. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy

o zasiłek chorobowy, zasiłek opiekuńczy i zasiłek macierzyński,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13 listopada 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 10 lipca 2023 r., sygn. akt V Ua 18/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się M.K. 240 zł (dwieście czterdzieści złotych), wraz z odsetkami z art. 98 § 1<sup>1</sup> k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 lipca 2023 r. Sąd Okręgowy w Legnicy w sprawie z odwołania M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy w przedmiocie zwrotu zasiłku chorobowego, zasiłku opiekuńczego i macierzyńskiego, oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy z 15 lutego 2023 r., którym zmieniono decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Legnicy z 23 sierpnia 2021 r., znak: [...]1, nr sprawy: [...]2,

nr sprawy: [...]3, nr sprawy: [...]4 w ten sposób, że odstąpiono od zobowiązania wnioskodawczyni M. K. do zwrotu zasiłku chorobowego, zasiłku opiekuńczego i macierzyńskiego z funduszu chorobowego w łącznej kwocie 234.464 zł wraz z odsetkami, oddalono odwołania w pozostałym zakresie, a koszty zastępstwa procesowego wzajemnie zniesiono.

Organ rentowy wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego, alternatywnie, o uchylenie wyroku i oddalenie odwołania wraz z orzeczeniem o kosztach zastępstwa procesowego.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego art. 84 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.1230 ze zm.; dalej: ustawa systemowa), polegające na niezastosowaniu pkt 1 w sytuacji uznania braku obowiązku pouczenia oraz na błędnej wykładni pkt 2 w zakresie wprowadzenia w błąd organu rentowego. Skarżący podniósł też zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 365 § 1 k.p.c., przez ponowne dokonanie ustaleń w zakresie świadomego działania odwołującej się ukierunkowanego na pobieranie nieprzystługujących jej świadczeń z ubezpieczeń społecznych, podczas gdy ustalenia te zostały już dokonane przez inny Sąd Apelacyjny w prawomocnym wyroku z 9 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 1612/20, w sprawie o podleganie odwołującej się ubezpieczeniom społecznym.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie występuje zagadnienie prawne: czy deklaracja podstawy wymiaru, wyeliminowana z obrotu z utratą mocy prawnej, w sytuacji prawomocnego wyłączenia przedsiębiorcy z ubezpieczenia społecznego z uwagi na pozorność działalności co do zasady jest przejawem wprowadzenia organu w błąd co do finansowych rozmiarów działalności i stanowi przesłankę alternatywnego zastosowania art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W ocenie skarżącego celowe jest również wyjaśnienie: czy uznanie przez sąd braku obowiązku pouczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 przemawia za

obowiązkiem zwrotu świadczenia bez dokonywania oceny pod kątem przesłanki z pkt 2, czy też zasadne jest uwzględnienie tej alternatywnej przesłanki.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na

kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Powoływane przez skarżącego zagadnienia zostały już wyjaśnione w orzecznictwie. Prawomocny wyrok wyłączający odwołującą się z ubezpieczeń społecznych w spornym okresie jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą korzysta z przymiotu powagi rzeczy osądzonej i wiąże nie tylko strony i sąd, który go wydał, lecz także inne sądy. Stwierdzenie braku tytułu do podlegania ubezpieczeniu chorobowemu oznacza brak prawa do spornych zasiłków oraz uznanie wypłaconych skarżącej świadczeń jako pobranych bez podstawy prawnej. Nie rozwiązuje natomiast samoistnie problemu, jakim jest zasadność żądania przez organ rentowy zwrotu zrealizowanych zasiłków.

Sąd rozpoznający sprawę o zwrot nienależnie pobranego świadczenia nie jest bowiem związany oceną stanu faktycznego przyjętego za podstawę wyrokowania w sprawie dotyczącej podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu chorobowemu. Wynikająca z art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca wyroku dotyczy bowiem związania sentencją, a nie uzasadnieniem wyroku innego sądu, czyli przesłankami faktycznymi i prawnymi przyjętymi za jego podstawę, gdyż zakresem prawomocności materialnej jest objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia, a nie jego przesłanki. Zatem wyrażone w wyroku stwierdzającym niepodleganie ubezpieczeniom społecznym poglądy sądu, dotyczące sfery motywacyjnej skarżącej, nie mają mocy wiążącej w sprawie o zwrot nienależnie pobranego świadczenia, gdzie istotne znaczenie ma ocena okoliczności faktycznych pod kątem tego, czy istniały podstawy, aby osoba zobowiązana przez organ rentowy do zwrotu świadczenia, pozostawała w przekonaniu o podleganiu ubezpieczeniom społecznym (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2021 r., II USKP 30/21, OSNP 2022 Nr 1, poz. 9; z dnia 15 czerwca 2023 r., III USKP 87/22, LEX nr 3569771; z dnia 19 czerwca 2024 r., III USKP 130/23, LEX nr 3727734).

W myśl art. 84 ust. 2 ustawy systemowej, wynikający z ust. 1 tego artykułu obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych obwarowany jest dodatkowymi wymaganiami, a mianowicie pouczeniem osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do jego pobierania lub stwierdzeniem, że do przyznania lub wypłaty świadczenia doszło na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo innego przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego wypłacającego świadczenie przez osobę pobierającą.

Ustalenie stanu świadomości ubezpieczonej jest elementem ustaleń faktycznych będących wynikiem swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sąd powszechny (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lipca 2022 r., I USK 522/21, LEX nr 3478520; z dnia 19 lipca 2023 r., III USK 379/22, LEX nr 3586121). Sąd Najwyższy jest natomiast związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że musi je uwzględnić przy rozpatrywaniu powołanych we wniosku okoliczności przemawiających za istnieniem podstawy z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.

Z ustaleń w sprawie wynika, że odwołująca się mogła mieć przeświadczenie, że spełniła wszystkie warunki podlegania ubezpieczeniom społecznym w sytuacji, w której kontrole ZUS nie wykazały żadnych nieprawidłowości. Z ustaleń faktycznych w sprawie wynika, że organ rentowy 28 lipca 2015 r. z urzędu wszczął postępowanie w sprawie ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez odwołującą się. W notatce służbowej z 7 sierpnia 2015 r. pracownik organu rentowego stwierdził, że brak jest podstaw do zakwestionowania prowadzenia działalności gospodarczej przez wnioskodawczynię. W tym samym dniu, w korespondencji międzywydziałowej organu rentowego Wydział Ubezpieczeń i Składek poinformował Wydział Zasiłków, że brak jest podstaw do kwestionowania prowadzenia działalności gospodarczej przez wnioskodawczynię. Następnie decyzją z 10 sierpnia 2015 r. organ rentowy umorzył postępowanie administracyjne z urzędu wskazując, że zebrane przez Zakład dowody w sprawie prowadzenia przez M. K. działalności gospodarczej i podlegania przez nią z tego tytułu do ubezpieczeń społecznych nie budzą wątpliwości. Wnioskodawczyni pobierając więc sporne świadczenia była zatem przekonana, że jej te świadczenia przysługują.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c.

[SOP]

[a.ł.]